

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

УДК 351.86:355.457>(477)

DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.6/16>

Цевельов О.Є.

Центр воєнно-стратегічних досліджень

Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

КОЛЕКТИВНА СИСТЕМА БЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПРОБЛЕМИ

У статті розкрито основні принципи колективної системи безпеки держав, її формування та завдання. Здійснено аналіз стану окремих елементів міжнародної та регіональної обстановки та її наслідки для України й питання формування власної політики захисту національних інтересів через призму чинних систем колективного захисту.

На Європейському континенті ключову роль сьогодні продовжує грати США зі своїми партнерами з Європейського Союзу. Водночас ЄС тяжіє до виконання ролі самостійної потуги та намагається створити свою систему колективної безпеки. Але збільшують свою вагу інші центри впливу – Китай, Індія, Бразилія, Російська Федерація, які мають свої погляди та наміри у створенні ефективних структур безпеки в Європі та світі.

На глобальному рівні триває руйнування створеної після Другої світової війни системи міжнародної безпеки, зростає рівень невизначеності і непередбачуваності безпекового середовища, яке характеризується посиленням боротьби за ресурси, загостренням воєнних конфліктів, поширенням міжнародного тероризму тощо.

Ці та інші чинники змінюють сутність і характер воєнних конфліктів та можуть призвести до втягування України у війну між державами, у тому числі тими які володіють ядерною зброєю.

Водночас в умовах загострення соціально-політичної обстановки навколо України наявність воєнних конфліктів поблизу її державного кордону потребує перегляду питань узгодженості й спільного реформування всіх складових частин сектору безпеки і оборони для посилення обороноздатності держави.

Сьогодні відповідно до вимог нормативно-правової бази та розроблених стратегічних документів, що визначають роль і місце кожного суб'єкта сектору безпеки і оборони, існує багато протиріч та неузгодженостей, які не дозволяють чітко визначити порядок діяльності сил безпеки і сил оборони під час проведення спільних операцій Об'єднаними силами.

Україна фактично опинилась у центрі цих протидіюючих систем та потребує виваженого підходу до будівництва міжнародних відносин із партнерами та сусідами.

Ключові слова: колективна безпека, національна безпека, кооперативна безпека, Європейський союз, Північноатлантичний блок.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження полягає в необхідності аналітичного погляду на систему колективної безпеки авторитетних світових структур безпеки на фоні ескалації конфліктів у регіонах світу та їх вплив на безпеку України.

Озброєні конфлікти у країнах Близького сходу, Афганістані, події 2014 року у Криму та на сході України поставили під сумнів здатність сучасних систем колективної безпеки реалізувати

безпекові гарантії, надані державам-учасникам. Можливості вирішення ситуації, в якій опинилася Україна, перебувають у площині структурно-функціонального аналізу системи колективної безпеки, визначення проблем і неузгодженостей у міжнародно-правових нормах щодо можливостей попередження та ліквідації воєнних конфліктів, надання пропозицій та рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування регіональних систем безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми колективної безпеки мають міжнародне значення і тому постійно перебувають у центрі уваги науковців, політиків та громадськості. Концептуальними для сприйняття безпекових проблем світу стали праці В. Тоффлера, З. Бжежинського, В. Вільямса, Ф. Фукуями, та інших зарубіжних вчених, які визначили засади колективної безпеки у XX та XXI ст. Вітчизняні вчені та аналітики В. Горбулін, Г. Ситник, Л. Поляков, А. Мельник, В. Чалий, А. Семенченко, Б. Тарасюк, Б. Клімкін, А. Каляєв, О. Хилько та інші зосереджували увагу на підходи щодо порядку формування колективної безпеки. Водночас проблематика систем колективної безпеки постійно трансформується та актуалізується відповідно до нових загроз національної безпеки держав і тому потребує постійного аналізу.

Метою статті є аналіз різних підходів до колективної безпеки в сучасному міжнародному контексті та визначення її дієвості та ефективності на безпеку України, а також прояснення їх впливу для стратегії інтегрування України в європейський безпековий простір.

Виклад основного матеріалу. Система «колективної безпеки» – це юридично оформлений союз держав та такий стан міжнародних відносин, за якого спільні зусилля держав виключають порушення загального миру в світовому чи регіональному масштабі.

Забезпечення безпеки за кількістю країн можна виділити, по-перше, у систему безпеки окремої держави, а по-друге – систему колективної безпеки держав.

Систему безпеки окремої держави визначає спеціальна державна структура, наприклад Рада безпеки чи інший державний орган, який спільно з іншими органами центральної виконавчої влади розробляє доктрину, стратегію безпеки даної держави, де визначаються основні загрози і способи їх подолання. Водночас, як правило, багато в структурі та функціонуванні системи безпеки держави залежить від особистості глави держави, який зазвичай і очолює Раду безпеки і оборони, а також визначає напрями внутрішньої та зовнішньої політики, представляє державу на міжнародному рівні. В аспекті національної безпеки глава держави відіграє важливу роль, а саме:

1) здатність чітко організувати діяльність органів влади, що забезпечують захист національної безпеки, відповідно до певного задуму і його послідовної реалізації;

2) прагнення до регулярного отримання повної й достовірної інформації;

3) вміння вистроїти систему влади із призначенням на ключеві посади досвідчених фахівців;

4) здатність налагодити особисті дружні та довірчі контакти з лідерами інших країн;

5) ступінь особистої участі у виробленні надважливих рішень [1].

Ураховуючи відповідальність глави держави з питань національної безпеки, що покладено на нього Конституцією, необхідно все ж визначити його самостійність в прийнятті рішення щодо забезпечення національної безпеки держави, а також вплив на прийняття такого рішення стану міжнародної та регіональної обстановки.

У сучасний період національна безпека окремої країни не відокремлена від колективної безпеки. Протягом XX століття людством було створено декілька спеціальних міжнародних інститутів для підтримки колективної безпеки – це Ліга Націй, ООН, ОБСЄ. Тоді ж системи колективної безпеки стали поширюватися і на інші континенти. Так, ісламський світ створив Організацію Ісламська конференція (ОІК) для захисту інтересів мусульманських країн. З'явилися Організація американських держав (ОАД), Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Організація африканської єдності (ОАЄ).

Натомість в Азії поки діють тільки локальні системи колективної безпеки. Крім уже названої АСЕАН, існує, наприклад, «Ташкентська п'ятірка», яка включає в себе Росію, Казахстан, Узбекистан, Таджикистан, Киргизію. Шанхайська організація співробітництва (ШОС) – Росія, Китай, Казахстан, Киргизія, Таджикистан, Узбекистан. Існує перспектива приєднання до ШОС Індії, Монголії та деяких інших держав.

Міжнародна безпека формується на основі національної безпеки окремих країн і народів, а також регіональної безпеки груп держав і регіонів світу, консолідується на рівні глобальної міжнародної безпеки з метою захисту і реалізації загальнолюдських інтересів, знешкодження загроз глобальному світу, які за своїми масштабами та впливом виходять за національні межі держав і здатні впливати на безпеку інших країн.

Головними елементами колективної безпеки є присутність групи держав, об'єднаних спільною метою – захист своєї безпеки і створення системи військово-політичних заходів, спрямованих проти потенційного супротивника або агресора.

У середині XX століття, після закінчення Другої світової війни, крім ООН, яка відповідала за підтримання миру, було створено ще дві системи колективної безпеки – це НАТО (Північноатлантичний Союз) та Організація Варшавського дого-

вору. У рамках цих воєнних блоків підтримувалась система єдності економічних, політичних та ідеологічних зв'язків [2, с. 23].

Виходячи із цього, система колективної безпеки розглядається не лише як система безпеки від збройного нападу на країну чи групу країн, а як комплекс захисту економічних, політичних, воєнних, соціальних та ідеологічних цінностей той чи іншої коаліції держав.

Наприкінці 90-х років ХХ століття склалася нова ситуація в плані забезпечення колективної безпеки. Світова система соціалізму на чолі із СРСР розпалася, західні країни на чолі з США перемогли в «холодній війні». Перемога однієї системи колективної безпеки над іншою була здійснено не військовими діями, а лише за допомогою економічних (гонка озброєння), соціальних (підвищення рівня життя у країнах заходу) та ідеологічних («психологічна війна», доведення через засоби масової інформації недоліки у соціалістичній системі та переваги капіталістичної, ринкової системи) заходів.

Переможці закріпили свою перемогу тим, що на ювілейній сесії НАТО у травні 1999 року юридично оформили принцип законного спільного міжнародного інтервенціонізму, інакше називається принципом «гуманітарної інтервенції». Цей принцип припускає порушення суверенітету будь-якої країни для захисту в цій країні прав людини, закріплених в міжнародних документах. Уперше цей принцип був застосований в повному обсязі в березні-квітні 1999 року в ході спільної операції країн НАТО проти Югославії, що вирішувала внутрішнє питання воєнного конфлікту в краї Косово [2, с. 24]. Такий стан є наслідком порушення глобального балансу сил після закінчення «холодної війни», коли двополюсна структура політичного світу зруйнувалася, і залишилася тільки одна – західна на чолі з США, і тільки один полюс реальної економічної і військової могутності на планеті – найбільш розвинені країни Заходу.

У цей період почалось активно здійснюватися залучення нових країн, особливо країн Східної Європи (колишнього соціалістичного простору), в інститути Європейського Союзу для захисту перед за все власних інтересів західних країн. Водночас, після розпаду соціалістичної системи, США звільняються від домовленостей, раніше укладених з СРСР, таким чином проводячи політику на розширення НАТО на Схід. У 1998 році США заявили про намір вийти, після у 2002 році вийшли з Договору щодо протиракетної оборони (ПРО-1972 року) для створення надпотужної сис-

теми захисту від ядерного нападу з боку країн з авторитарними режимами, а у 2019 році вийшли з Договору про ліквідацію ракет малої та середньої дальності (ДРМСД).

Такий стан речей, зокрема, відгукнувся в Європі формуванням системи колективної безпеки в рамках ЄС (що створений у 1992 році Маастрихтським договором, положення якого були відкориговані Амстердамським договором 1999 року). У листопаді 1999 року сформовано Раду щодо координації зовнішньої політики і безпеки ЄС, який очолив колишній генеральний секретар НАТО Х. Солана. Розробляється європейська концепція безпеки з метою нарощування європейського військового потенціалу для самостійного проведення гуманітарних акцій та операцій «із врегулювання криз в Європі». Таким чином, ЄС на рубежі ХХ – ХХІ століть поступово почав займати місце в ряду помітних гравців на полі європейської безпеки. При цьому розвивається і євроатлантична структура безпеки, головну ролі в якій відіграє НАТО.

На початку 90-х років минулого століття також став активно використовуватися термін «кооперативна безпека», вперше запропонований американським сенатором У. Фулбрайта в 1967 році. Упровадження цього терміна було викликано зміною геополітичної обстановкою та виходом на міжнародну арену транснаціональних економічних об'єднань (підприємства, корпорації, зацікавлені організовані групи), наднаціональні корпорації (ЄС, ШОС, МС) та міжнаціональні (НАТО, ОДКБ та інші) [3, с. 164].

Найбільшого поширення на сучасному етапі отримала концепція кооперативної безпеки, або безпеки на базі співробітництва, яка включає в себе також і концепції колективної безпеки економічного простору транснаціональних корпорацій і колективної оборони декілька держав. Це пов'язано зі зростаючою взаємозалежністю країн унаслідок глобалізації, зростання кількості претендентів на монополію в міжнародній політиці.

Політологи по-різному визначають поняття кооперативної безпеки, але загальне у всіх різномірних визначеннях одне – кооперативна безпека – це об'єднання як державних, так і недержавних структур для виявлення, аналізу та попередження загроз.

Головна мета кооперативної безпеки має досягатись шляхом альтернативного накопичення військових засобів, за допомогою яких може здійснюватись агресія, оскільки лише це може звільнити держави, які стоять перед загрозами, від необхідності застосування контрзаходів. Держави усвідомлюють спільність їхнього майбутнього і розуміють,

що односторонні спроби зміцнити свою безпеку приречені на провал, оскільки дії однієї сторони викликають відповідні дії іншої сторони, що в підсумку послаблює безпеку обох. Сутність кооперативної безпеки полягає не у винайденні способу відвернення загрози, а у її запобіганні через узгоджені норми, процедури, домовленості [3, с. 165].

Сучасні виклики колективної безпеки пов'язані з різними сферами суспільно-політичного життя. Зокрема, економічний аспект колективної безпеки виражається у створенні союзів держав для забезпечення розвитку в різних сферах економіки. Прикладом цього є Європейський Союз, на теренах колишнього СРСР – це Митний союз країн СНД, або ГУУАМ. Перед за все це направлено на боротьбу з конкурентами, заволодіння новими та розширення старих ринків збуту й створення сприятливих умов торгівлі для своїх компаній в умовах глобалізації.

Політичний аспект виражається в підтримці владних структур країн та їх курсу на подальший розвиток суспільства.

Воєнний аспект – створення воєнних союзів для захисту країн від воєнних загроз та підтримання миру біля кордонів даного союзу. Збройні сили союзів використовуються як гарант безпеки та використовуються для загального блага союзів в глобальному та регіональному масштабах.

Соціальний аспект виражається у створенні умов для підвищення рівня життя та можливостей для пересування громадян, робочої сили між країнами, укріпленні міжнаціональних, етнічних стосунків.

Ідеологічний аспект – це створення інформаційно-пропагандистської оболонки позитивного іміджу західних цінностей.

Отже, як ключові ознаки колективної та кооперативної систем безпеки можна виділити такі:

- 1) це союзи чи коаліції держав, які сповідують спільні цінності та тісно взаємодіють у різних сферах;
- 2) учасники взаємодіють в рамках конкретних інститутів;
- 3) учасники мають спільне бачення забезпечення безпеки через співпрацю зі створення єдиних воєнних структур та сил оборони;
- 4) безпека учасників має забезпечуватись через поширення стабільності на зовнішнє оточення;
- 5) пріоритет спільних інтересів над індивідуальними чи національними;
- 6) в центрі уваги – безпека людини;
- 7) акцент на превентивних заходах, а не на усунення наслідків загроз [4].

Оборона та безпека взагалі традиційно були державною справою та суверенними прерогативами. Ці питання вирішувалися верховною чи законодавчою владою держави незалежно від інших країн. Водночас із таким підходом виникає одна велика проблема, а саме: у разі прийняття рішення оборони і безпеки довільно, без дотримання інтересів інших суб'єктів, у процесі максимізації власної безпеки держава може лишити цього інші країни. Тому неможливо здійснювати максимізацію безпеки одної держави без мінімізації безпеки інших. Це як раз й стало предметом міжнародного значення. Колективна система безпеки повинна враховувати це та здійснювати заходи на зрівнювання інтересів безпеки різних країн.

Україна на сучасному етапі не входить ні в одну систему колективної безпеки, крім економічної коаліції держав – ГУУАМ, ВТО. Із набуттям незалежності Україна знаходилась в оточенні країн (крім Російської Федерації та Туреччини), які за своїм економічним та військовим потенціалами були набагато слабшими. Вона мала потужні Збройні Сили та військово-промисловий потенціал, що забезпечувало захист національних інтересів держави від зовнішніх посягань. До 1997 року країна більше орієнтувалась на підтримання дружніх взаємозв'язків між усіма сусідніми державами та проводила політику позаблоковості, орієнтуючись на власні сили.

У цей же час за умов підтримання країн-гарантів (США, Британії та Росії) щодо забезпечення національної безпеки, незалежності та територіальної цілісності держави Україна відмовилась від ядерної зброї та підписала Будапештський меморандум (1994 рік). У цьому документі зазначалось, що, оскільки Україна підписує ДНЯЗ «як держава, що не володіє ядерною зброєю», ці країни «підтверджують Україні свої зобов'язання ... поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України ... утримуватися від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності України...». Це умовно означало, що Україна входила в одну із груп колективної безпеки, де заручалась підтримкою трьох країн щодо забезпечення своєї безпеки [5].

У подальшому Україна почала будувати багатовекторну зовнішню політику в межах підтримки економічних, політичних та соціальних зв'язків як із східними країнами Митного союзу, так і з західними країнами Європейського Союзу. У воєнній сфері Україна зберігала нейтралітет та позаблоковість, спираючись на власні Збройні Сили та інші силові й правоохоронні структури,

враховуючи вимоги підписаних та ратифікованих міждержавних договорів про співробітництво, безпеку та добросусідство.

Ураховуючи такий стан справ та підтримуючи політику позаблоковості, Україна тим самим спромоглась підтримувати свою національну безпеку, не мінімізуючи ступені національних інтересів сусідніх країн. Водночас із підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014 рік), держава вибрала курс на вступ до Європейського Союзу, таким чином визначилась із пріоритетом до входу в одну із систем колективної економічної безпеки. Водночас наша держава не отримала від Європейського Союзу чіткого сигналу до можливості вступу до системи колективної воєнної безпеки. На сьогодні Україна має лише програми співробітництва з НАТО та окремими країнами Європейського Союзу з питань надання допомоги з підготовки військовослужбовців та участі у спільних навчаннях.

З окупацією Автономної Республіки Крим та розв'язанням озброєного конфлікту на сході України, підтриманого ззовні, державою було взято курс на вступ до колективної системи воєнної безпеки – набути повноправного членства в Північноатлантичному союзі (НАТО). Але це прагнення лише України, натомість керівники Європейського Союзу та Північноатлантичного союзу лише на словах підтримують ініціативи нашої держави. Ні підписанти Будапештського меморандуму, ні країни-члени НАТО не розглядають питання надання колективної воєнної допомоги Україні в разі виникнення озброєного конфлікту на державному кордоні чи повномасштабної агресії проти нашої держави.

Це також відбувається й у рамках Угоди про асоціацію, де країни Європейський Союзу не зацікавлені в тісній корпорації з підприємствами України.

Забезпечення національної безпеки будь-якої країни, в тому числі України, починається з державного кордону. Тому надійна охорона кордону та інших елементів прикордонного простору є невід'ємною умовою та важливим фактором підвищення національної безпеки.

Україна має один із протяжних державних кордонів у Європі (понад 7 тис км.) з них 1361 км – з країнами Європейського Союзу та решта близько 5,4 тис км з східними країнами, які входять до ОДКБ та дві з них Росія та Білорусь будуть Союзну державу. Із метою посилення прикор-

донного контролю та об'єднання спільних зусиль прикордонних відомств Європейського Союзу проти організованої міжнародної злочинності було застосовано концепцію інтегрованого управління кордонами, що підкреслює необхідність координації діяльності всіх суб'єктів, які мають відношення до безпеки кордонів та входять в систему колективної безпеки.

Оперативні потреби управління зовнішніми сухопутними кордонами Європейського Союзу в регіонах, де держави слабкі та відбуваються воєнні конфлікти, вторгнення озброєних банд, розглядаються щодо посилення прикордонних структур чи переведення їх до військових структур із посиленням їх бойових можливостей. Але захист державного кордону та територіальної цілісності Європейських країн у разі виникнення озброєного конфлікту на зовнішніх кордонах розглядається через призму участі в такому конфлікті блоку НАТО [6, с. 50].

Україна перейняла досвід Європейських прикордонних структур щодо організації інтегрованого управління кордонами, але водночас не є на сьогодні повноправним членом цієї системи, тому захист її державних кордонів покладається на сектор безпеки і оборони держави. Через втрачання прикордонних зв'язків між Російською Федерацією та послаблення таких із Республікою Білорусь навряд чи можна говорити про цілісну систему інтегрованого управління кордонами.

Східний державний кордон України дещо розглядається Європейським Союзом та НАТО як свій зовнішній кордон, але у зв'язку з тим, що Україна не входить у систему колективної безпеки, захист державного кордону покладається на її власні сили, а територія – як театр воєнних дій, із метою недопущення переміщення озброєного конфлікту на терени країн Західної Європи. Тому сьогодні держава розраховує на власні сили із захисту національних інтересів, водночас розраховуючи на підтримку західних партнерів лише заходами не воєнного характеру.

У силу неоднакового економічного, військово-технічного, оборонного потенціалу, фінансового та інших ресурсів Україна та Російська Федерація мають досить різні можливості для забезпечення індивідуальної безпеки, що диктує необхідність компенсації їх організацією групових систем безпеки. Але Україна поки ще не входить ні в одну систему колективної безпеки, тому необхідно все ж проводити прагматичну та збалансовану міжнародну політику для захисту своїх національних інтересів, особливо у воєнній сфері. У такій

ситуації необхідно сформувавши розуміння того, що забезпечення індивідуальної національної безпеки у воєнній сфері необхідно будувати на етапі вступу до НАТО створенням сильного сектору безпеки і оборони, тобто формування не лише боездатних Збройних Сил, а й інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення. На це повинні бути націлені питання формування єдиної системи органів управління, їх підготовки та злагодженості всіх елементів сектору безпеки і оборони.

На нашу думку, на етапі здійснення заходів вступу України до структур колективної оборони потрібно створювати єдину структуру штабів всіх елементів сил оборони, що надасть змогу швидкого залучення сил (військ), створення відповідних угруповань на оперативному напрямку для надання достойної відсічі агресору. Зі створенням однотипної структури штабів полегшиться процес прийняття рішення, узгодження завдань та організації взаємодії всіх складових частин сил оборони [8].

Висновки. В умовах сьогодення Україна, як територіально велика європейська держава, але що має низький економічний та демографічний розвиток, опинилася одна між двома так званими системами колективної безпеки, а саме Європейським Союзом і НАТО, з одного боку, та ОДКБ і Митним союзом східних держав, з іншого боку. У таких умовах держава повинна не лише виробити політику прагнення до входження в одну із систем колективної безпеки, а також розраховувати на власні сили, будувати свою систему безпеки, розвиваючи економічні можливості та посилювати сектор безпеки і оборони держави.

Для того, щоб заснована на Статуті ООН система колективної безпеки знайшла ефективність, необхідно позбутися від конфронтаційного світосприйняття, яке, серед іншого, відбивається на практиці військових союзів незалежно від їх назви та заявлених цілей. Загальна безпека повинна підтримуватися регіональними системами колективної безпеки, будуватися на підтриманні добросусідських взаємовідносин із сусідніми країнами. Потрібно розуміти, що в сучасному світі питання безпеки, наприклад, зовнішньої політики та оборони все більше і більше переходять до компетенції регіональних інститутів. Країни, що безпосередньо близькі та мають спільні кордони, розуміють, наскільки штучно створені розділення між ними та починають відбудовувати втрачені раніше зв'язки.

Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу та вимоги Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» передбачають участь України в розвитку «європейської системи колективної безпеки», продовження конструктивного партнерства з НАТО та поступового наближення до їх членства. Стратегічною метою для України сьогодні є недопущення маргіналізації між двома системами безпеки, перетворення на предмет компромісів між сторонами переговорів та закріплення фактичних сфер впливу на пострадянському просторі, а також обмеження її права на обрання союзів чи коаліцій.

Із цією метою Україна повинна виробити алгоритм власної участі в рамках колективної безпеки і через наявні механізми партнерства та використання багатосторонніх інструментів співробітництва забезпечувати інтеграцію до безпекової архітектури в регіональному просторі.

Список літератури:

1. Виклики європейській архітектурі безпеки: український контекст. матер. міжнар. наук.-практ. конференції (9 жовтня 2014 р., м. Київ). URL : <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/vikliki-jevropeiskiiarkhitekturi-bezpeki>.
2. Каляев А. Историчні реалії та перспективи систем колективної безпеки у контексті безпекових імперативів державного управління. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. Вип. 42. 2015. С. 21–28.
3. Хилько О.Л. Концепція кооперативної безпеки в сучасному європейському безпековому контексті. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 100 (Частина I). 2011. С. 162–169.
4. Горбулін В. Вкрай складний іспит або Що заважає Україні стати повноцінним військово-політичним союзником НАТО? *День*. № 211. 18 листопада. 2010. URL : <http://www.day.kiev.ua/316974>.
5. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05 грудня 1994 року. Будапешт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158.
6. Побудова оборони та безпеки. *Збірник матеріалів Плану партнерських дій із створення інститутів оборони та безпеки (PAP-DIB)* / Виллем Ф. ван Йикелен, Филипп Х. Флури. Київ-Женева, 2007. С. 415.
7. Цай Мин Цзин Особливості формування сучасної політики колективної безпеки ЄС. *Вісник Санкт-Петербурзького університету*. Вип. 1, Серія 6. 2007. С. 163–168.
8. Наказ Міністра оборони України «Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України» від 29.03.2019 р. № 141. URL : http://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/141_nm_2019.pdf.

Tsevelov O.Ye. COLLECTIVE SECURITY SYSTEM: MODERN APPROACHES AND PROBLEMS

The article reveals the basic principles of the collective security system of states, its formation and tasks. An analysis of the state of certain elements of the international and regional situation and its consequences for Ukraine and the formation of its own policy to protect national interests through the prism of existing systems of collective defense.

On the European continent, the United States continues to play a key role today with its partners in the European Union. At the same time, the EU is striving to play an independent role and is trying to create its own system of collective security. However, other centers of influence are increasing their importance – China, India, Brazil, the Russian Federation, which have their own views and intentions in creating effective security structures in Europe and the world.

At the global level, the destruction of the international security system created after the Second World War continues, the level of uncertainty and unpredictability of the security environment is growing, which is characterized by intensified struggle for resources, escalation of military conflicts, spread of international terrorism and more.

These and other factors change the nature and character of military conflicts and can lead to Ukraine's involvement in the war between states, including those with nuclear weapons.

At the same time, with the aggravating socio-political situation around Ukraine, the existence of military conflicts near its state border requires a review of coherence and joint reform of all components of the security and defense sector to strengthen the state's defense capabilities.

Today, in accordance with the requirements of the legal framework and the developed strategic documents defining the role and place of each entity in the security and defense sector, there are many contradictions and inconsistencies that do not clearly define the order of security forces and defense forces during joint Joint Forces operations.

Ukraine, in fact, is at the center of these opposing systems and needs a balanced approach to building international relations with partners and neighbors.

Key words: *collective security, national security, cooperative security, European Union, North Atlantic bloc.*